

ŠUMSKI KRPELJI I BOLESTI KOJE PRENOSE

Krpelji su sitne, nekoliko milimetara duge životinjice koje pripadaju skupini člankonožaca. Hrane se krvlju životinja i čovjeka i mogu prenositi neke zarazne bolesti, no na sreću samo mali broj krpelja nosi uzročnike bolesti.

Kako bismo mogli što sigurnije odlaziti u prirodu dobro je ponešto znati o tim malim životinjicama, o rizicima koje one predstavljaju za ljude i načinima zaštite zdravlja.

Na mjestu ugriza krpelja može se pojaviti manje crvenilo i otekline koja potraje nekoliko dana uz blaže izražen svrbež. Ova promjena nije posljedica infekcije, već iritativnog djelovanja stranih tvari koje se ugrizom krpelja unesu u kožu. Tek manji broj ugriza krpelja rezultira i prijenosom nekih mikroorganizama (ako je krpelj bio zaražen), što u konačnici može rezultirati i zarazom ugrizenog čovjeka te pojavom simptoma bolesti, najčešće tek 1-2 tjedna nakon ugriza krpelja. Stoga nije potrebno nakon svakog kontakta s krpeljom zatražiti liječničku pomoć - dovoljno je samo ukloniti krpelja s kože.

Međutim, ukoliko se nakon nekoliko dana od ugriza krpelja pojave simptomi bolesti - poput vrućice, bolova u mišićima i zglobovima, opće slabosti (slično gripi), ili glavobolja, mučnina, povraćanje te pojava kožnih promjena (različitih oblika osipa), potrebno je posavjetovati se s nadležnim liječnikom kako bi se pravovremeno utvrdilo o kojoj se bolesti radi te provelo adekvatno liječenje.

Treba naglasiti kako se većina bolesti koje nastaju nakon ugriza krpelja može spriječiti samim izbjegavanjem kontakta s krpeljima ili pravovremenim i ispravnim uklanjanjem krpelja s tijela, dok se samo jedna bolest (krpeljnimeningoencefalitis) može spriječiti i cijepljenjem.

Najizloženiji su ljudi koji profesionalno ili rekreativno borave u prirodi na područjima gdje postoje prirodna žarišta krpelja (šumari, šumski radnici, vojnici, planinari, lovci, izletnici, turisti).

Bolesti koje prenose krpelji i njihovi uzročnici

Bolesti koje prenose krpelji	Uzročnik
Krpeljnimeningoencefalitis	Flavivirus - virus krpeljnogmeningoencefalitisa
Krimsko-kongoanska hemoragijska vrućica	Nairovirus iz porodice <i>Bunyaviridae</i>
Borelioze: povratna vrućica, lajmska bolest, eritemamigrans	Borelije - razne borelije - <i>Borrelia burgdorferi</i>
Tularemija	<i>Francisella tularensis</i>
Erlhioze	<i>Ehrlichia chaffeensis</i> , <i>E. phagocytophila</i>
Babezioza	Paraziti iz roda <i>Babesia</i>
Rikecioze - Pjegave groznice / krpeljni tifus - Q-groznica	Rikecije - <i>R. rickettsii</i> , <i>R. conori</i> , <i>R. sibirica</i> , <i>R. australis</i> - <i>Coxiella burnetii</i>

Krpeljnimeningoencefalitis (KME)

Virus KME-a u Hrvatskoj je proširen u području između Save i Drave te u Gorskom kotaru.

Krpeljnimeningoencefalitis (KME) je upalna bolest središnjeg živčanog sustava uzrokovana virusom krpeljnogmeningoencefalitisa. Virus KME-a u Hrvatskoj je proširen u području između Save i Drave te u Gorskom kotaru. Infekcija ovim virusom u nekih osoba uzrokuje samo blagu bolest praćenu vrućicom, općom slabošću, bolovima u mišićima i drugim nespecifičnim simptomima, dok se samo u manjeg broja zaraženih razvije klasična slika meningitisa odnosno encefalitisa koja se očituje glavoboljom, mučninom, povraćanjem i drugim neurološkim simptomima.

Krimsko-kongoanska hemoragijska vrućica

Krimsko-kongoanska hemoragijska vrućica je teška bolest koja se uz opće simptome očituje poremećajem koagulacije s posljedičnim nastankom krvarenja.

Borelioza - lajmska bolest

Borelioza - lajmska bolest se u ljudi očituje različitim simptomima od kojih je najkarakterističnija pojava ovalnog ili prstenastog crvenila na koži (*erythema migrans*). Bolest može proći spontano, a osobito ako se liječi odgovarajućim antibioticima. Nakon kožnih promjena, a ponekad i bez njih, može se razviti miokarditis, meningitis ili neki drugi oblik bolesti.

Tularemija

Tularemija je akutna bolest koja se uglavnom očituje lokalnim promjenama na mjestu ulaska uzročnika, uz razvoj promjena na koži i sluznicama, povećanje limfnih čvorova, pneumoniju te druge rjeđe oblike bolesti.

Erlhioza

Erlhioza je bolest koja najčešće sliči gripi uz mogućnost pojave nekih komplikacija.

Babezioza

Babezioza je primarno bolest životinja koju uzrokuju *Babesiadivergens* i *Babesiamicroti*. U većine osoba zaraženih babezijama bolest prolazi bez simptoma ili kao blaža bolest nalik gripi, dok se teži oblici bolesti razvijaju uglavnom u imunodeficientnih, splenektomiranih i starijih osoba.

Rikecioze

Rikecioze su bolesti koje svojim simptomima mogu nalikovati gripi, ali mogu izazvati teške, pa čak i smrtonosne komplikacije. U Hrvatskoj se javljaju u endemskim područjima gdje su životinje (osobito ovce i psi) glavni rezervoar bolesti. Jedino se Q-groznica prvenstveno prenosi na druge načine, a iznimno putem krpelja.

Uzročnik joj je *Coxiellaburnetii*, a bolest se očituje vrućicom, mialgijama i glavoboljom, a u težim slučajevima i razvojem hepatitisa, pneumonije i meningoencefalitisa. Obzirom da je Hrvatska turistička zemlja, posebno upozoravamo na pojavu mediteranske groznice koju uzrokuje *R. conorii* koja je rasprostranjena u našem priobalju, ali se bolest rijetko prepoznaje zbog blage kliničke slike.

Gdje i kada se krpelji mogu naći u prirodi?

Krpelji se mogu naći u šumama i proplancima koji im pružaju dom i to najčešće na listovima i granama grmova, niskog raslinja (do visine 1 m), u šikarama, prizemnom sloju šuma. Za aktivnost krpelja važna je povoljna temperatura i vlažnost, stoga imaju sezonsku aktivnost- **sezona njihove najveće brojnosti je u proljeće i rano ljeto, a mogu se susresti i u ranu jesen.**

Kako krpelji dopiju do čovjeka?

Krpelji svoju žrtvu ne traže aktivno kao npr. komarci nego na vlatima trave, granama ili listovima grmlja **čekaju prolazak domaćina**- životinje ili čovjeka. Kada domaćin dotakne krpelja, on se nožicama zakači i prijeđe na njih, te hoda po tijelu tražeći povoljno mjesto gdje može probosti kožu i sisati krv. Traženje mjesta uboda traje i više sati, probadanje kože nekoliko minuta, a sam ubod se ne osjeti zbog tvari iz sline koja djeluje poput anestetika.

Opće mjere zaštite od krpelja

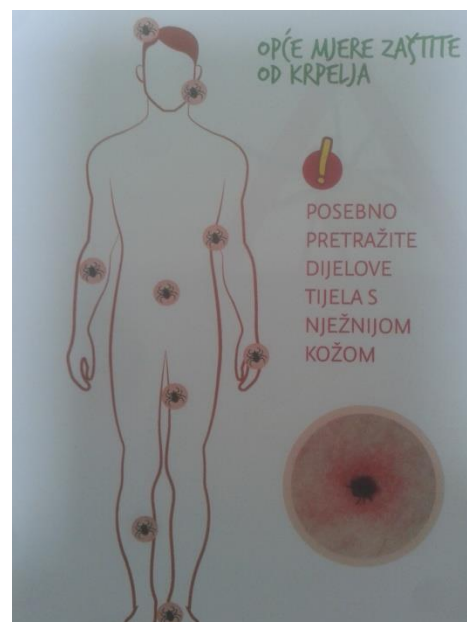
Obucite prikladnu odjeću i obuću za boravak u prirodi (dugi rukavi i nogavice, uvučene čarape, zatvorene cipele). Izbjegavajte odjeću tamnih boja (na njoj se krpelji teže uočavaju) i materijale s dlačicama poput vune ili flanela jer se na njih krpelji lakše uhvate.

Hodajte obilježenim stazama, izbjegavajte provlačenje kroz grmlje, ležanje na tlu, odlaganje odjevnih predmeta na grmlje.

Primijenite repelente (sredstva za odbijanje krpelja) na gole i izložene dijelove tijela te eventualno na odjeću (koristiti prema uputi proizvođača- provjeriti upute o proizvodu).

Pregledajte tijekom boravka u prirodi (svaka 2 do 3 sata) i nakon povratka iz prirode imate li na koži ili odjeći krpelja kako biste ga što prije odstranili. Za to obično ima dovoljno vremena jer krpelj, nakon što dospije na domaćina, dosta dugo (i više sati) „šeta“ tražeći pogodno mjesto za ubod.

Pri povratku iz prirode presvucite odjeću i pažljivo pregledajte cijelo tijelo (uz pomoć druge osobe radi neuočljivih dijelova tijela). Posebno pretražite dijelove tijela s nježnijom kožom (iza uha, zatiljak, vrat, prepone, dojke, pazuhe, područje iza koljena, pupak...).

Kod djece će se često naći na glavi- to je zbog toga što je dijete nisko i više se igra u travi nego odrasli, pa lakše pokupi krpelja glavom odnosno gornjim dijelom tijela. Ako uočite krpelja što prije ga uklonite s kože.

Otuširajte se po povratku iz prirode.

Što učiniti u slučaju uboda krpelja?

Ako ste uočili krpelja u koži važno ga je ukloniti što prije- rizik od infekcije je veći što je krpelj duže pričvršćen. Krpelja je lakše odstraniti u prvih nekoliko sati nakon uboda.

Ako se krpelj pričvrstio, odmah ga izvadite pincetom (preporučljivo je prije oprati ruke, a pincetu prebrisati antiseptikom) zahvaćajući ga što bliže glavici, uz kožu i laganim povlačenjem bez suvišnih manipulacija izvucite iz kože.

Nemojte krpelja ničim premazivati- kremom, uljem, alkoholom, lakom za nokte, petrolejom i sl. ili „paliti“ plamenom ne povlačite naglo, ne stiskajte niti ne gnječite krpelja jer se time uzrokuje njegovo grčenje i pojačano izlučivanje veće količine uzročnika bolesti u ljudsko tijelo, pri čemu se lakše prenese zaraza ako je zaražen.

Nakon odstranjivanja krpelja preporučljivo je mjesto uboda dezinficirati- premazati antiseptikom.

Informirajte se kod liječnika o bolestima koje mogu prenositi krpelji i načinima zaštite.

Javite se liječniku ako uočite simptome ili ako crvenilo ili ranica na mjestu uboda ne prođu nakon tri dana (crvenilo od iritacije uboda prolazi unutar 1-3 dana).

ako nikako ne možete izvaditi krpelja, otiđite liječniku.

Ako prilikom vađenja krpelja glavica ostane u koži- ne paničarite. Čim je tijelo odvojeno od glavice spriječen je prijenos zaraze; možete je pokušati pažljivo izvaditi iglicom (paziti na dezinfekciju postupka), no glavicu će vaše tijelo kao strano tijelo nakon nekog vremena samo odbaciti.